

tito i temelji socijalističke jugoslavije

udžbenici i priručnici
politologija 4

naklada cdd

centra društvenih djelatnosti
saveza socijalističke omladine hrvatske

glavni i odgovorni urednik: *inoslav bešker*

grafički urednik: *zoran pavlović*

udžbenici i priručnici / politologija 4

recenzenti: *davld atlagić, dr dušan bilandžić*

copyright © 1977 by cdd / sva prava pridržana

tito i temelji socijalističke jugoslavije

izbor iz titovih djela
studije ● biografija

uvodni tekst: milka planinc

izbor: inoslav bešker, slobodan
žarić, dragutin lalović, dag strpić i
stanislav stojanović

studije: vojo rajčević, inoslav bešker,
gordana vlajčić, pero damjanović,
dragutin lalović, dag strpić i
zvonimir lerotić

biografska studija: pero damjanović

zagreb, 1977.

milka planinc: titov »juriš na nebo«	13
--------------------------------------	----

1. tito i revolucionarni omladinski pokret 19

dr vojo rajčević: tito i mladi u doratnom razdoblju	21
---	----

1. antifrakcijska borba	21
2. kriza skoj-a	25
3. reorganizacija skoj-a	27
4. jačanje omladinskog pokreta	30

inoslav bešker: tito i mladi u revoluciji i socijalizmu	33
---	----

1. uloga omladine u narodnoj i socijalističkoj revoluciji	33
2. udio mladih u obnovi i izgradnji zemlje	35
3. nužnost reorganiziranja	36
4. zadaci omladine u izgradnji socijalizma	37
5. krize i nemiri	39
6. interesi radničke klase — vitalni interesi mlade generacije	40

tito o omladini / izabrali inoslav bešker (str. 45—53 i 61—100) i slobodan žarić (str. 54—60)	43
---	----

1. doba krize i reorganizacije skoj-a	45
---------------------------------------	----

iz članka »borba za mladu generaciju«	45
iz pisma ck kpj za mk i pk u zagrebu 14. 2. 1935.	48
članak »skoj na novom putu« u »proleteru« 5/1937.	50
iz referata na 5. zemaljskoj konferenciji kpj	52
iz rezolucije 5. zemaljske konferencije kpj	53

2. omladinci — 70—75 posto boraca	54
-----------------------------------	----

iz članka »nob i organizaciono pitanje naše partije« u »proleteru« 14—15/1942.	54
iz govora na 1. kongresu antifašističke omladine jugoslavije	55
iz govora na 2. kongresu usaoj	57
iz pozdravne riječi na 1. kongresu usao srbije	59
iz intervjua »mladosti« 8. 5. 1959.	59

3. izgradnja zemlje i kadrova	61
-------------------------------	----

iz govora na 3. kongresu noj	61
iz govora graditeljima omladinske pruge brčko—banovići 27. 9. 1946.	62
iz govora prigodom puštanja u promet pruge šamac—sarajevo 16. 11. 1947.	63
iz govora graditeljima tvornice »i. i. ribar« 1. 1. 1948.	65

4. tradicija i zadaci nove omladinske organizacije	66
--	----

iz poruke omladini jugoslavije 9. 10. 1959.	66
iz govora na 4. kongresu skoj	66
iz govora na zajedničkom kongresu skoj i noj	68
iz razgovora s delegacijom 1. kongresa saveza studenata jugoslavije	69

5. omladinu ne treba prepustiti samoj sebi	71
iz uvodne riječi na 6. plenumu skaj 13. 3. 1956.	71
iz govora na 6. kongresu noj	72
iz referata na 7. kongresu skaj	74
iz govora predstavnicima noj, saveza studenata i sveučilišnih nastavnika 21. 5. 1959.	75
iz referata na 8. kongresu skaj	76
iz razgovora s brigadirima ora »sava '67« 6. 8. 1967.	77
iz razgovora na 8. kongresu soj	78
iz intervjua televiziji beograd 9. 6. 1968.	79
iz govora u zagrebu 10. 10. 1969.	80
iz intervjua »mladosti« 25. 5. 1972.	81
iz završne riječi na 3. konferenciji skaj	82
iz referata na 10. kongresu skaj	83
6. za jedinstvo radničke i intelektualne omladine	86
iz riječi predstavnicima omladine 22. 5. 1964.	86
iz referata na 8. kongresu skaj	86
iz razgovora s brigadirima ora »sava '67« 6. 8. 1967.	88
iz govora u zagrebu 10. 10. 1969.	88
7. odgoj u duhu marksizma i lenjinizma	89
iz razgovora sa skupinom maturanata 12. 7. 1956.	89
iz govora na 6. kongresu noj	89
iz govora na 7. kongresu noj (soj)	90
iz razgovora s predstavnicima novinara 6. 2. 1963.	90
iz govora na 8. kongresu soj	91
iz govora u rudom 22. 12. 1971.	91
iz završne riječi na 2. konferenciji skaj	91
iz intervjua »mladosti« 25. 5. 1972.	92
8. omladina — borac za mir, bratstvo i jedinstvo, protiv nacionalizma i šovinizma	93
iz pozdravne riječi na 1. kongresu antifašističke omladine balkana	93
iz intervjua »mladosti« 8. 5. 1959.	94
iz riječi predstavnicima omladine 22. 5. 1964.	94
iz referata na 8. kongresu skaj	95
iz razgovora s delegacijom soj i saveza studenata jugoslavije 27. 2. 1969.	95
9. mladi — branitelji tekovina revolucije	97
iz razgovora s delegacijom obveznika i nastavnika predvojničke obuke i izvanarmijskog vojnog odgoja kombinata »borovo« 17. 2. 1954.	97
iz razgovora u titogradu 11. 5. 1969.	97
10. zadaci socijalističke omladine	99
iz govora na 9. kongresu ssoj	99

2. zadaci i organiziranje komunista **101**

dr gordana vlačić: osma konferencija zagrebačkih komunista i historijsko značenje titove inicijative **103**

1. vrijeme političkog sazrijevanja i učenja	103
2. od idejnog razmimoilaženja do frakcijskog obračunavanja	104
3. kompromisan stav komunističke internacionale	105
4. u rukovodstvo radnici iz baze	106
-

dr pero damjanović: dolazak josipa broza tita na čelo komunističke partije jugoslavije **107**

1. stanje u partiji	107
2. preuzimanje rukovođenja partijom	109
3. generalni sekretar partije	114
4. peta zemaljska konferencija kpj	117

dragutin lalović: titovo shvaćanje revolucionarne partije proleterijata	121
--	-----

<i>tito o komunističkoj partiji i savezu komunista / izabrali inoslav bešker (str. 129—158) i dragutin lalović (str. 159—195)</i>	127
---	-----

1. borba za osposobljavanje i jedinstvo komunističke partije	129
rezolucija 8. konferencije zagrebačkih komunista	129
iz izvještaja za 8. konferenciju zagrebačkih komunista	131
direktive delegatu zagrebačke organizacije za savjetovanje ki	132
rezolucija zagrebačkoga mjesnog komiteta o otvorenom pismu ki	139
iz predavanja »borba i razvoj kpj između dva rata«	140
titovo sjećanje »krah frakcije«	140
članak »o 4. zemaljskoj konferenciji kpj«	141
iz predavanja »borba i razvoj kpj između dva rata«	147
pismo svim pokrajinskim komitetima kpj 23. 10. 1936.	148
iz pisma wilhelmu piecku 28. 8. 1937.	149
iz pisma georgiju dimitrovu 23. 3. 1938.	150
iz pisma georgiju dimitrovu 1. 4. 1938.	153
iz proglašenja »za mir, nezavisnost i slobodu«	154
iz referata na 5. zemaljskoj konferenciji kpj	154
iz rezolucije 5. zemaljske konferencije kpj	155
iz »proletara« 3—4/1940.	157
iz proglašenja ck kpj 15. 3. 1941.	158

2. revolucionarna odgovornost i uloga komunista	159
iz pisma gradskoj konferenciji beogradske organizacije skj 31. 5. 1953.	159
iz govora na 3. kongresu sk srbije	160
iz govora na 4. plenumu ck skj 30. 3. 1954.	161
iz referata na 7. kongresu skj	162
iz završne riječi na 2. plenumu ck skj 19. 11. 1959.	164
iz govora u splitu 6. 5. 1962.	166
iz završne riječi na sastanku društvenopolitičkog aktiva zadra 28. 8. 1969.	168
pismo predsjednika skj i izvršnog biroa predsjedništva skj	169

3. klasni karakter saveza komunista	176
iz govora na susretu s političkim aktivom zagreba 21. 9. 1970.	176
iz razgovora s predstavnicima »magyar szó« 14. 5. 1971.	176
iz riječi u razgovoru s predstavnicima općine ravne 6. 7. 1971.	178

4. demokratski centralizam i jedinstvo saveza komunista	179
iz završne riječi na 21. sjednici predsjedništva skj	179
iz intervjuja »vjesniku« listopada 1972.	180
iz govora rukovodećem društvenopolitičkom aktivu sr srbije 16. 10. 1972.	180
iz intervjuja »le monde« 20. 6. 1975.	182
iz referata na 10. kongresu skj	183

5. o liku komunista	187
iz referata na 6. kongresu skj	187
iz izlaganja političkom aktivu sr hrvatske 20. 4. 1972.	188
iz govora političkom aktivu sr makedonije 2. 4. 1975.	189
iz intervjuja »vjesniku« siječnja 1976.	190

6. o razvoju saveza komunista jugoslavije	192
iz referata na 9. kongresu skj	192

3. samoupravni socijalizam 197

dragutin lalović: titova koncepcija samoupravnog socijalizma	199
---	-----

1. društvenoeкономsko i političko ustrojstvo nakon osvajanja vlasti	199
2. autentična koncepcija izgradnje socijalizma	201
3. zahtjevi za »radikalizacijom« političke demokratizacije	203
4. u središtu: problemi privrednog sistema	205
5. dalja demokratizacija političkog života	208

<i>samoupravljanje i revolucionarna uloga saveza komunista / izabrao dragutin lalović</i>	211
<i>1. tvornice radnicima</i>	213
ekspoze na sjednici savezne narodne skupštine 27. 6. 1950.	213
<i>2. kritika staljinizma</i>	234
iz referata na 6. kongresu skj	234
iz referata na svečanoj sjednici 9. kongresa skj	235
<i>3. smisao i karakter socijalističke demokracije</i>	238
iz govora na zboru u čačku 25. 9. 1951.	238
iz razgovora s urednikom «ottawa journala» 6. 5. 1953.	240
iz izvještaja o radu siv 29. 1. 1954.	240
iz referata na 9. kongresu skj	243
iz govora u anu blh 30. 11. 1969.	245
<i>4. razvoj radničkog i društvenog samoupravljanja</i>	252
iz referata na 5. kongresu ssmj	252
iz govora na 1. kongresu radničkih savjeta	254
<i>5. neposredni proizvođač — odlučujući činitelj socijalističkog razvoja</i>	
iz riječi na 4. plenumu skj 23. 7. 1962.	259
iz referata na 8. kongresu skj	260
<i>6. položaj i prava proizvođača i radnih kolektiva</i>	264
iz govora u splitu 6. 5. 1962.	264
iz završne riječi na susretu s političkim aktivom zagreba 21. 9. 1970.	265
iz govora na 2. kongresu samoupraviša	266
<i>7. odumiranje države</i>	270
iz referata na 6. kongresu skj	270
iz referata na 5. kongresu ssmj	272
<i>8. o komunalnom sistemu</i>	274
iz referata na 5. kongresu ssmj	274
<i>9. radnička klasa i novi ustav</i>	282
iz govora na 7. sjednici sk ssmj 1971. godine	282
iz referata na 10. kongresu skj	289
<i>4. privredna i ekonomska politika</i>	291
<i>dag strpić: titov kritički političkoekonomski doprinos</i>	293
1. protiv staljinizma	294
2. samoupravljanje radnih kolektiva	296
3. samoupravno udruživanje rada	299
<i>tito o privredi i ekonomskoj politici / izabrao dag strpić</i>	303
iz govora u željezari u jesenicama 19. 8. 1946.	305
<i>1. obnova zemlje, borba protiv staljinizma i uspostavljanje samoupravljanja</i>	306
iz političkog izvještaja na 5. kongresu kpj	306
iz govora na 2. kongresu kph	308
iz riječi u niškoj banji 6. 7. 1952.	310
iz referata na 6. kongresu skj	311

iz razgovora s delegacijom všpn 26. 5. 1962.	407
iz govora na 7. kongresu skj	408
iz razgovora s predstavnicima privrednih organizacija i članovima političkog aktiva u varazdinu 7. 11. 1965.	410
2. razvoj samoupravljanja i bitka za ubrzani razvoj proizvodnih snaga	320
iz izvještaja o radu siv 29. 3. 1954.	320
iz govora u povodu nove godine 1958.	321
iz referata na 7. kongresu skj	322
iz referata na 5. kongresu srnj	326
iz govora u krčagovu 4. 4. 1961.	327
iz govora u splitu 6. 5. 1962.	328
iz govora na 7. kongresu noj	336
iz referata na 8. kongresu skj	337
3. društvena i privredna reforma	342
iz razgovora s predstavnicima sinja 8. 8. 1965.	342
iz razgovora s predstavnicima savezne privredne komore 24. 12. 1965.	342
iz govora u saveznoj skupštini 17. 5. 1967.	343
iz govora na 6. kongresu ssj	344
iz referata na 9. kongresu skj.	345
4. borba za model brzog razvoja s dominacijom proizvođača u cijelom društvu	351
iz govora u makedonskoj akademiji nauka i umjetnosti 9. 6. 1970.	351
iz ekspozee na 1. sjednici općeg sabora federacije	353
iz referata na 10. kongresu skj.	354
iz poruke povodom nove 1976. godine	361
iz referata na 10. kongresu skj	362

5. nacije, međunacionalni odnosi i jugoslavenska federacija

365

dr zvonimir lerotić: bratstvo i jedinstvo — ideja vodilja slobode i zajedništva nacija u jugoslaviji	367
1. titov akcioni pristup nacionalnom pitanju	368
2. nacionalni sukob kao izvor klasnog sukoba	369
3. premisa bratstva i jedinstva	371
4. nužna sprega birokratizma i nacionalizma	372
5. tito — oživotvoritelj marksističkih ideala	373

tito o nacionalnom pitanju te o načelima i provođenju federalizma / izabrao inoslav bešker

375

1. nema demokracije bez nacionalne slobode ni nacionalne slobode bez demokracije	377
iz političkog izvještaja na 5. kongresu kpj	377
iz pisma za srbiju	379
iz diskusije na 5. zemaljskoj konferenciji kpj	383
iz referata na svečanoj sjednici 9. kongresa skj	384
iz političkog izvještaja na 5. kongresu kpj	386
2. nob — borba za nacionalnu ravnopravnost, bratstvo i jedinstvo	388
iz članka u »proleteru« u prosincu 1942.	388
iz izvještaja na 2. zasjedanju avnoj-a	393
iz članka »značaj odluka avnoj-a . . .« u »novoj jugoslaviji« u ožujku 1944.	394
iz članka »temelji demokratije novog tipa« u »komunistu« 2/1946.	394
3. kpj — inspirator i organizator bitke za bratstvo i jedinstvo	396
iz članka »u čemu je specijalnost oslobodilačke borbe i revolucionarnog preobražaja nove jugoslavije« u »komunistu« 2/1946.	396
iz članka »kpj u današnjoj narodnooslobodilačkoj borbi« u »borbi« 8—9/1941.	397
4. odnosi između nacija i između republika i pokrajina u socijalističkoj jugoslaviji	398
iz govora u zagrebu 21. 5. 1945.	398
iz referata na 8. kongresu skj	398

iz govora na univerzitetu u Ljubljani 11. 12. 1969.	411
iz završne riječi na susretu s političkim aktivom zagreba 21. 9. 1970.	412
iz govora u Labinu 1. 1. 1971.	413
uvodno izlaganje na 21. sjednici predsjedništva skj	414
iz ekspozice na 1. sjednici općeg sabora federacije	419
iz intervjua »komunistu« 17. 5. 1974.	419
iz govora na univerzitetu u prištini 4. 4. 1975.	420

5. klasno i nacionalno	422
iz razgovora s predstavnicima »magyar szóla« 14. 5. 1971.	422
iz završne riječi na 21. sjednici predsjedništva skj	422
iz intervjua »vjesniku« u listopadu 1972.	423
iz govora u »prvomajskoj« 8. 9. 1971.	423
iz riječi na zatvorenoj sjednici Ik ck skh 3. 7. 1971.	424

6. međunarodni odnosi i međunarodni radnički pokret

425

inoslav bešker: u borbi za klasno-revolucionaran sadržaj vanjske politike	427
1. kraj kominterne	428
2. borba za međunarodno legaliziranje tekovina narodne revolucije	431
3. savez sa sssr-om i zemljama narodne demokracije	433
4. sukob s informbiroom	435
5. definiranje izvanblokovskog opredjeljenja	438
6. korišteni nesvrstavanja	439
7. promjene u međunarodnome radničkom pokretu	444
8. borba za mir i napredak i zadaci nesvrstanih	450

tito o međunarodnim odnosima i međunarodnome radničkom pokretu / izabrao dr stanislav stojanović

453

1. protiv fašizma	455
iz članka »protiv blokade španije«	455
iz članka »pred sudbonosnim događajima«	457
2. protiv dogmatizma	459
iz referata na 7. kongresu skj	459
3. protiv blokova	462
iz govora na beogradskoj konferenciji	462
4. naš prilog iskustvima, teoriji i praksi socijalizma	467
iz referata na 8. kongresu skj	467
iz referata na 9. kongresu skj	470
iz referata na 10. kongresu skj	474
5. okretanje evrope koegzistenciji i miru	480
iz govora na kess-u u helsinki	480
6. klasna borba u svjetskim razmjerima i politika nesvrstavanja	483
iz govora na berlinskoj konferenciji	483
iz govora na kolombskoj konferenciji	486

biografska studija

495

dr pero damjanović: titovih osamdeset i pet godina	497
--	-----

uvodna bilješka

Pridružujući se proslavi dvostrukoga Titova jubileja — 40. obljetnice stupanja na čelo Partije i 85-godišnjice rođenja — u godini u kojoj se navršavaju i četiri desetljeća od osnutka Komunističke stranke Hrvatske, CDD je priredio knjigu kojoj je zadaća da udovolji barem dvjema namjenama: da posluži kao priručnik polaznicima političkih škola i drugim sudionicima Programa idejnopolitičkog obrazovanja i akcionog osposobljavanja članova i organizacija SSOH, te da bude korisno pomagalo onima koji se budu htjeli upoznati s osnovama Titova teorijskog rada.

U tom zadatku sastavljači su se našli suočeni s paradoksalnom situacijom: iako je Titovo djelo duboko proželo sav naš društveni, a osobito politički život, pa nam se čini da nam je vrlo dobro poznato, ipak smo sve do ove godine morali čekati na prve sveske kritičkog izdanja njegovih *Sabranih djela*, a među brojnim napisima i usmenim osvrtima na Titovo djelo i njegov osobni utjecaj u teoriji i praksi KPJ/SKJ, odnosno DFJ/FNRJ/SFRJ, razmjerno su rijetki pokušaji kritičkoga znanstvenog vrednovanja Titova prnosa. Drugim riječima: premda suočeni s golemim njegovim pisanim opusom koji broji oko četrdeset obimnih svezaka, iako okruženi rezultatima četrdesetgodišnjeg i duljeg djelovanja Partije, za koje je Tito, znamo, iznimno zaslužan, u istraživanju pojedinih aspekata njegova djela često kročimo neutabanim stazama. S jedne strane teško je procjenjivati ulogu suvremene povijesne ličnosti u društvenopovijesnim procesima koji još traju, odnosno dok ta ličnost još djeluje. S druge pak strane, jedan dio duga našeg društva i naše znanosti može biti odužen upravo tako da učinimo taj napor i manifestaciono odavanje priznanja Titovu djelu dogradimo kritičkim marksističkim znanstvenim pristupom. Radovat će nas ukoliko ova knjiga tome pridonese.

Sastavljači su se odlučili da iz golema Titova opusa izdvoje nekoliko tematskih cjelina u kojima je koncentrirana srž Titova teorijskog djela te koja su, pretpostavljamo, najzanimljivija mladom naraštaju. Dakako, te su cjeline mogle biti i drugačije međusobno distribuirane, njihovi naslovi bi mogli biti unekoliko drukčiji, ali smo uvjereni da će u naporima drugih izdavača u ovoj jubilarnoj i u slijedećim godinama naši propusti biti obilno nadoknađeni. Sastavljači su se, nadalje, opredijelili da na ograničenu prostoru predviđenome za pojedine cjeline predstave najznačajnije ulomke Titovih istupanja, ponekad i samo fragmente, te da taj izbor opreme sintetičkim kritičkim prikazima pojedinih aspekata Titova djela. Naslovi, međunaslovi i opaske urednički su, ako nije drugačije naznačeno.

Svjesni da se različiti tematski aspekti Titova djela u pojedinim povijesnim trenucima nalaze nerazdvojno dijalektički povezani, autori izbora ponekad su dvojili u koju tematsku cjelinu da uvrste pojedini ulomak. Gdje nije bilo moguće inako, odabrana je cjelina u koju ulomak, po mišljenju urednika, sustavnije pripada; gdje ni to nije bilo moguće, ulomak je svrstavan u cjelinu koju nalazimo ranije u knjizi; napokon, malobrojni fragmenti koji su nam se činili podjednako presudnima ponovljeni su. Razmjerno više prostora posvećeno je prijeratnim, manje poznatim i rjeđe objavljivanim tekstovima, od kojih se neki tek sada tiskaju prvi put.

Nastajali u raznim prilikama, umnožavani u raznim tehnikama, neki su od tih tekstova za ovo izdanje prilagođeni suvremenim jezičkim standardima, i to u mjeri u kojoj nije načimana njihova autentičnost kao povijesnog i političkog dokumenta.

Nakon svakog ulomka označeno je mjesto i doba nastanka, te izvor kojim su se sastavljači koristili. Češće navođeni izvori označeni su kraticama, objašnjenje kojih je tiskano iza ove uvodne bilješke. Izvori nisu naznačavani u slučajevima kada autor izbora posjeduje izvornik.

Koristimo, naposljetku, priliku da se zahvalimo svima koji su prispomogli nastanku ovog priručnika, prvenstveno autorima, te ustanovama koje su nam stavile na raspolaganje nužnu građu. Osobito zahvaljujemo na pomoći Odboru za proslavu 40-godišnjice osnivanja KPH koji je svojim sugestijama pomogao u konačnu oblikovanje knjige, uredništvu »Sabranih djela« Josipa Broza Tita koje nam je omogućilo da koristimo i neke dosad neobjavljene Titove spise, odnosno rezultate njihova istraživanja te Republičkoj konferenciji Saveza socijalističke omladine Hrvatske, koja je sufinancirala ovu knjigu u dijelu naklade namijenjenome članovima i organizacijama SSOH.

U Zagrebu, svibnja 1977. godine.

i. b.

objašnjenje kratica

Pri navođenju izvora izabranih ulomaka Titovih djela korištene su slijedeće kratice:

GC = Josip Broz Tito, *Govori i članci*, »Naprijed«, Zagreb, svesci I—XII 1959, XIII 1960, XIV—XVI 1962, XVII 1965, XVIII 1966, XIX 1967, XX 1970, XXI 1972, latinicom.

Borba ... = Josip Broz Tito, *Borba za mir i međunarodnu suradnju*, XX—XXI, BIGZ, Beograd, 1972.

SKJ = Josip Broz Tito, *SKJ u novoj etapi razvoja socijalističkog samoupravljanja, izbor iz govora održanih posle Devetog kongresa SKJ*, Centar PK SKV za političke studije i marksističko obrazovanje, Novi Sad, 1976.

TG = *Tito govori*, »Komunist«, Beograd, 1970.

TOP = *Tito o privredi*, NIGP »Privredni pregled«, Beograd, 1976.

6. kongres SKJ = *Borba komunista Jugoslavije za socijalističku demokratiju*, VI kongres KPJ (Saveza komunista Jugoslavije), »Kultura«, Beograd, 1952, ćirilicom.

7. kongres SKJ = *VII kongres Saveza komunista Jugoslavije*, »Kultura«, Beograd, 1958, latinicom.

8. kongres SKJ = *Osmi kongres SKJ*, »Kultura«, Beograd, 1964, latinicom.

9. kongres SKJ = *Deveti kongres Saveza komunista Jugoslavije*, »Komunist«, Beograd, 1969, latinicom.

10. kongres SKJ = *Deseti kongres Saveza komunista Jugoslavije, Dokumenti*, Izdavački centar »Komunist«, Beograd, 1974, latinicom.

Rimski broj nakon kratice označava redni broj sveska (toma), a arapski broj označava broj stranice.

milka planinc:

titov »juriš na nebo«*

Prije punih 50 godina u Mjesnom komitetu u Zagrebu, koji je koncem 20-tih godina bio najrazvijenija radnička, Industrijska sredina — metalski radnik Josip Broz, već čvrsto formiranih ideja, snage i sposobnosti za organizaciju, otpočinje borbu za organiziranje radnika, za stvaranje Partije — jedinstvene, akcione i politički sposobne da postane avangarda klasi kojoj historijski zadaci tek predstoje. Josip Broz ima jasan cilj — od Partije, u kojoj su od njenog Osnivačkog kongresa ostale nesvladane različite, suprotne pozicije i struje, izgraditi jedinstvenu, čvrstu organizaciju koja je u stanju odraziti htijenja radničke klase, organizirati je i voditi.

Tito na VIII konferenciji zagrebačkih komunista, u živoj praksi, gradi Partiju, izgrađuje njenu liniju. Odlučno se bori protiv lijeve i desne frakcije, protiv sektašenja i forumskog nadmetanja, usmjerava komuniste na političku akciju među radnicima. U uvjetima surove klasne borbe i ilegalnog rada, iz Partije, razdirane unutrašnjim razmiricama, izrasta snažna i jedinstvena kadrovska organizacija s golemim utjecajem u radničkoj klasi. Titova tzv. »zagrebačka linija« prodire i biva prihvaćena među komunistima Jugoslavije. Nova Titova strategija omogućila je da se provede akcija za vraćanje partijskog rukovodstva u zemlju, za jačanje odgovornosti prema borbi svoje klase i progresivnih snaga svoga naroda, za čišćenje Partije od frakcionaša, karijerista i politikanata. Novi kurs provodi se u uvjetima nerazumijevanja, nevjerice i stalne opasnosti za raspuštanje KP Jugoslavije od strane Kominterne.

Josip Broz je uspio. Pobjede i dostignuća u ovom burnom razdoblju dovoljni su da čovjeka koji ih je vodio učine velikanom — u Titovu revolucionarnom životu, u historiji naše Partije to je samo pripremanje, osposobljavanje za ono što tek slijedi.

Od 1937. godine — dakle punih 40 godina — kao generalni sekretar Komunističke partije, odnosno Saveza komunista Jugoslavije, sa svojom klasom, svojim narodom, stalno, kako on kaže, »juriša na nebo«, u borbu za ostvarivanje onoga što se čini neostvarljivom željom, ponekad iluzijom. I svaki put ponovo uspjeh, napredak, iz svake bitke i svake krize Tito izlazi jači, čvršći, samouvjereniji. Jer to nije juriš samotnjaka, zanesenjaka, nego juriš onoga

* Titov »juriš na nebo« autorizirani je sažetak riječi predsjednice CK SKH Milke Planinc na narodnom zboru u Kumrovcu 22. svibnja 1977. godine.

koji osjeća i izražava realne težnje i interese svoga naroda, u kojemu otkriva i potiče za druge možda nevidljivu realnu snagu, spremnost za teškoće i žrtve, vjeru u uspjeh i pobjedu i zato kao magnet privlači, okuplja i mobilizira.

I bilo je zato moguće ono što se činilo nemogućim. Na V zemaljskoj konferenciji SKJ, održanoj u Zagrebu, pred 105 delegata, nakon ocjene političke situacije i dogovora za pripremu općenarodnog ustanka drug Tito kaže: »Drugovi, doviđenja u oslobođenoj domovini!« Kakvog li »juriša na nebo«! U uvjetima kada fašistička čizma i ratna mašinerija prekraja kartu velike i snažne Evrope, u maloj, nerazvijenoj, siromašnoj zemlji, s potlačenim narodima, u političkim igrama buržoazije, malobrojna i ilegalna Komunistička partija priprema narod za borbu i nema dileme u pogledu njena konačna ishoda. A od koliko li je »juriša« sastavljen taj jedini, Titov! Nema grada, sela ni zaseoka u ovoj zemlji gdje nije stigla ratna mašinerija stranog okupatora ili njegovih slugu, domaćih izdajica naroda. I svuda »juriši« malih, prosječnih ljudi, koji su u tim bitkama postajali veliki, heroji. Kolike su hiljade djevojaka i mladića preko noći postajali odrasli, odgovorni za sudbinu svoje zemlje, odlučni, čvrsti, borci uvjereni u pobjedu.

Koliko je duboko pod tim čukama, borbenim položajima i surovim bitkama ili zatvorima sazrijevala spoznaja o zajedničkim interesima protiv zločina i mraka — o tome da se samo čvrsto povezani u bratskim i ravnopravnim odnosima možemo oduprijeti ugnjetavanju i ostvariti slobodu za sve narode Jugoslavije. I došla je pobjeda velika i duboka, sloboda od stranog okupatora, sloboda za izgradnju socijalističkog društva, sloboda za bratstvo i jedinstvo svih naroda i narodnosti Jugoslavije.

Zar su poslije svega toga Tito, Partija, narod, mogli drugačije odgovoriti Staljinu 1948. godine? Njihovo »ne« ima svoje korijene još u Titovim borbama u Kominterni za održavanje i jačanje KP Jugoslavije. Uza svu izvjesnost o tome kakvi nas teški dani čekaju, ono »ne« došlo je iza dubine našega društvenog bića, koje se stvaralo u uvjetima surove i krvave borbe za opstanak, za slobodu, za nezavisnost, tešku i punu odricanja, borbu za obnovu i izgradnju.

Sve je to »jurišanje« na nešto što je izgledalo nerealno, avanturistički za one koji govore o »malom prstu« velikoga, koji konačan rezultat predviđaju zbrajanjem i odbijanjem brojeva, računanjem u kojemu nema mjesta ni mjerala za onu nevidljivu, neizmjerljivu snagu u biću društva. A uspjeli smo oduprijeti se, ostati na nogama još čvršći, jedinstveniji i dočekati Berlinsku konferenciju na kojoj se o pravu naroda na svoj put u izgradnji socijalizma, o odgovornosti komunističkih partija prije svega svom narodu i svojoj radničkoj klasi, govori i piše kao o dostignuću, kao elementarnom pravu međusobnim odnosima komunističkih partija.

»Tvornice radnicima« 1950. godine, orijentacija izrasla u uvjetima političkih pritisaka, prijetnji na granicama i ekonomske blokade, kad bi svi računi izračunali da treba jačati organe državne vlasti. Tito i Partija donose program po kojem se državni organi smanjuju, mnogi ukidaju a putovi za daljnji razvoj socijalizma, za brže prevladavanje teške ekonomske situacije traže se u mobilizaciji širokih slojeva radnika, radnih ljudi — u samoupravljanju.